

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 17.03.2019
Kabul Tarihi / Date Accepted : 30.06.2020
Yayın Tarihi / Date Published : 15.12.2020

 <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2020.20.58249-541140>

BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ ALANI ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİLERİNİN “ÖĞRETMEN” VE “OKUL” METAFORLARI

Ayşe GÜLTEPE¹, Süleyman GÖKSOY²

ÖZ

Teknolojinin gelişmesi beraberinde yeni dünya düzenini getirerek tüm insanlığı etkilemektedir. İnsan ihtiyaçlarının değişimi eğitim çevresinde de yeni ihtiyaçlar, değerler meydana getirmekte ve bunlara göre yeni düzenlemeler yapılmasının gerekliliğini ortaya çıkararak öğretmen ve okul yapılarını değişime zorlamaktadır. Bu durumda okulu oluşturan yapının önemli parçalarından olan öğretmen ve öğrencilerin okul algılarını öğrenmek eğitimin güçlendirilmesi için önemli ipuçları verecektir. Bu çalışmada okul ve öğretmen kavramlarına ilişkin öğrenci ve öğretmen algılarını ortaya çıkarmak adına metaforlar tercih edilmiştir. Araştırmanın amacı, bilişim teknolojileri alanı öğretmenlerinin ve öğrencilerinin, öğretmen ve okul kavramlarına yükledikleri anlamlar ile bu kavramlara dair zihinsel imgelerini, metaforlar yardımıyla belirlemektir. Çalışma kapsamına, Düzce ilinde bulunan, mesleki ve teknik eğitim veren bir ortaöğretim kurumunun bilişim teknolojileri alanında görev yapan öğretmenler ve bu alanda eğitim gören öğrenciler dâhil edilmiştir. Yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi olan olgubilim deseni tercih edilmiştir. Veriler, nitel veri toplama araçlarından olan mecazlar yoluyla toplanarak, veri analizinde betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır. Çalışma bulgularına göre katılımcılar genellikle okulu olumlu algılamaktadır. Katılımcı öğretmenlerin çoğu, öğretmeni yönlendirici, yol gösterici olarak algılarken öğrencilerin çoğunluğu öğretici, bilgi verici olarak değerlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Metafor, öğretmen, okul

“TEACHER” AND “SCHOOL” METAPHORS OF STUDENTS TEACHERS AND SCHOOL METHODS IN INFORMATION TECHNOLOGIES FIELD

ABSTRACT

The development of technology brings with it new world order and affects all humanity. The change of human needs creates new needs, values in the education environment, and forces teachers and school structures to change by revealing the necessity of making new arrangements accordingly. In this case, learning the school perceptions of teachers and students, which are among the crucial parts of the school building, will provide important clues for strengthening education. In this study, metaphors were preferred to reveal student and teacher perceptions about school and teacher concepts. The research aims to determine the meaning that teachers and students in the field of information technologies have on the concepts of teachers and schools and their mental images about these concepts with the help of metaphors. The scope of the study included teachers working in the field of information technologies and students studying in this field of a secondary education institution in Düzce, which provides vocational and technical education. A qualitative research method was used in this research. The case study pattern, which is a qualitative research method, was preferred. Data was collected through the metaphors of qualitative data collection tools, and descriptive analysis techniques were used in data analysis. According to the findings of the study, the participants generally perceive the school positively. While most of the participant teachers perceived the teacher as guiding, the majority of the students considered it instructive and informative.

Keywords: Metaphor, teacher, school

¹ Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, subat30@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1398-1461>

² Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, suleymangoksoy@duzce.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7151-0863>

1. GİRİŞ

Günümüzde yaşanan bilgi ve teknoloji alanındaki hızlı gelişmeler toplumsal yaşantımızı da etkileyerek değiştirmeye başlamıştır. Bu değişim sürecinin bireylerin eğitim hayatına yansarak, onların okul ve öğretmenlerden beklentilerini değiştirebileceği gibi bu iki kavrama ilişkin algılarını da etkileyebileceği düşünülmektedir. İnsan çevresinden etkilenen, değişen ve gelişen bir varlıktır. Günümüzde bilindiği üzere 'insan' ve 'bilgi' daha fazla önem kazanmıştır. Geleceği inşa ederek kalkınmış ve uygar bir toplum oluşturmak, nitelikli insan gücüne sahip olmak için eğitim kurumlarına ve eğitimcilere önemli görevler düşmektedir. Dolayısıyla nitelikli insan gücü ancak verilecek nitelikli bir eğitim sonucunda elde edilebilir. Bu sebeple gelecek nesillerin yetiştirilmesinde etkin bir role sahip öğretmenlerin ve onların gelişimlerini destekleyecek olan okul ortamlarının önemi her geçen gün artmaktadır.

1.1. Problem durumu

Öğrencilere bilgi iletişim teknolojileri ile ilgili temel beceriler kazandırma ve farklı derslerin öğrenme-öğretme süreçlerine teknolojinin etkili bir şekilde entegre edilmesi konusunda en önemli rol eğitim kurumlarına ve öğretmenlere düşmektedir. Bunun için özellikle okulların ve öğretmenlerin gerekli altyapıya ve yeterliliğe sahip olmaları beklenir (Şad & Nalçacı, 2015). Nitekim öğrenciler için elzem olan 21. yüzyıl becerilerinin; problem çözme, eleştirel düşünme, analiz etme, yenilik ve yaratıcılığın öğrencilere edindirilmesinde (Çolak, 2018) okul alt yapısı ve öğretmen niteliği önemli değişkenlerdendir.

Akpınar ve Altun (2014), öğrencilere programlama ve tasarım araçları öğretildiğinde, dijital okuryazarlıklarının geliştirilebileceğini, okula ve derslere olan motivasyonlarının artırılabilirliğini, problem çözme ve analitik düşünme becerileri, uzamsal düşünme becerileri, ürüne dönük büyük projeler yapma, küçük projelerin entegrasyonu ile karmaşık problemlere çözüm üretme alışkanlığı, işbirlikli çalışma ve öğrenme becerileri, yaparak öğrenme ve bilgisayara öğretmek öğrenme alışkanlıkları ve kültürünün geliştirileceğini iddia etmektedir. Eğitim öğretim faaliyetlerinde teknoloji kullanımı dil, düşünme ve sosyal becerileri etkileyebileceği gibi öğrencilerin yenilikleri takip eden, bilimsel ve mantıklı düşünen, özgüven sahibi, teknolojiden korkmayan, bilgiyi paylaşan, risk alabilen, sorgulayıcı ve yaratıcı özelliklere sahip bireyler olmalarını sağlayabilir. Bu durumdabilişim teknolojileri alanı öğrencilerinin ve öğretmenlerinin okulu nasıl algıladıkları hakkında fikir sahibi olmak eğitim ortamlarının ihtiyaca göre düzenlenmesi, eğitimin güçlendirilmesi ve iyileştirilmesi yönünden önem arz etmektedir. Eğitim teknolojilerinin son yıllarda öğretim ve öğrenme ortamlarını daha verimli, etkin ve nitelikli bir hâle getirmek üzere kullanılmasının tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde gittikçe artan bir olgu olduğu görülmektedir (Cabı & Ergün, 2016).

Öğretme ve öğrenme ortam ve süreçlerinde teknoloji kullanımı ile, öğrencilere geri bildirim doğasını ve zamanında geliştirilmesini sağlayan fırsatlar sunulmaktadır. Bilgisayar tabanlı testlerin sonuçları daha kolay derlenebilir, puanlanabilir ve öğretmenlere ve okullara geri bildirilebilir. Sonuçları elektronik portallar aracılığıyla raporlama, farklı kullanıcılar için farklı raporlara gizli erişim sağlama yeteneğinden ve kullanıcıların performansını seçmek ve karşılaştırmak için analitik yazılımlar sağlama gibi birçok seçenekten yararlanılabilir. Ayrıca ülkeler gittikçe artan oranda ulusal değerlendirme yönetimi için teknolojiden yararlanmaktadır (OECD, 2013).

Danimarka'da bilgisayar tabanlı uyarlanabilir testler (Yani öğrenci sınava girerken öğrencinin seviyesine uyum sağlar.) ilk ve ortaöğretimdeki ulusal değerlendirmelerde kullanılır. Benzer uyarlamalı testler, Birleşik Krallık'taki Kuzey İrlanda'da geliştirilmiştir, ulusal değerlendirmeler şu anda Çek Cumhuriyeti'nde tanıtılmaktadır. Danimarka (2009), Lüksemburg (2009), Norveç (2004) ve Avustralya'da (2008) uygulama çalışmaları başlamıştır (Shewbridge vd., 2012). Örneğin, Macaristan'da okullar ve okul liderleri yeterlilik temelli eğitimi entegre etme, yabancı dillerin öğrenilmesine ve yeni teknolojilerin sınıflarında kullanımına odaklanma zorluğu ile karşı karşıyadır (Halász, 2009). Lüksemburg'da, Eğitim ve Öğretim Bakanlığı'ndaki bir departman pedagojik ve teknolojik yenilik konusundaki araştırmaları koordine eder (Specht & Sobanski, 2012). Danimarka'daki ulusal değerlendirme sistemi, öğrenciler sınava girdikten sonraki gün öğretmenlere, okullara ve okul yöneticilerine sınav sonuçlarını verir. Eğitimcilerden gelen geri bildirimler, artan çoğunluğun öğretim faaliyetlerinde bu sonuçları kullanarak rapor verdiğini göstermektedir (Danimarka Eğitim Bakanlığı & Rambøll, 2012).

Öğrenenleri araştıran sorgulayan, yaparak yaşayarak öğrenen ve öğrendiği bilgileri içselleştirip öznel anlamlandırmalar oluşturan bireyler hâline getirebilmek için her geçen gün okullarda teknoloji kullanımını yaygınlaştırmayla ilgili çalışmalar da gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır (Gençer vd., 2014). Eğitim öğretim faaliyetlerinde teknoloji kullanımının yaygınlaştırılması, öğretim ortamlarının donanımsal olarak desteklenmesi, öğretmenlerin ve öğrencilerin okul algılarını etkileyebileceğinden bilişim teknolojisi öğretmenlerinin ve öğrencilerinin bu konudaki algılarının belirlenmesi önem kazanacaktır. Alanyazında eğitim felsefesi açısından, sosyal bilimler, fen ve matematik alanlarında, üstün yetenekli öğrenciler, lise öğrencileri, ilköğretim

öğretmenleri ve diğer branşlarda okul ve öğrenci kavramları üzerine metaforik algı çalışmaları yapıldığı görülmektedir. Bilişim teknolojileri alanı öğretmen ve öğrencilerinin “okul” ve “öğretmen” algıları üzerine yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada okul ve öğretmen kavramlarına ilişkin bilişim teknolojileri alanı öğrenci ve öğretmen algılarını ortaya çıkarmak adına metaforlar tercih edilmiştir. Arslan ve Bayrakçı (2006), metaforların eğitimde kullanım amaçları incelendiğinde bireylerin düşünce dünyalarını anlama ve yapılandırma için kullanılabilir kuvvetli zihin haritaları olduğunu ve modelleme aracı olarak da düşünülebileceğini söyler. Metaforik algıları araştırmak öğretmenin rollerini, öğrencilerin varsayımsal yaklaşımlarını ortaya çıkarmada önem taşımaktadır (Ben-Peretz vd., 2003). Bu sebeple algıları tespit etmenin yollarından biri de metaforlardır. Metaforlar bireylerin söylemeye çekinebileceği olumlu veya olumsuz duygularını bile ortaya çıkarmaya yarayacak araçlardır. Araştırmacılar, Inbar (1996), Balcı (1999), Demir (2007), Saban (2008), metaforu, eğitim öğretim sürecinde okulun önemli unsurlarından olan öğrenci ve öğretmenlerin okul kavramıyla ilgili düşüncelerini ve algılarını öğrenmede kuvvetli bir araç olarak görmüşlerdir. Bu açıdan bakıldığında, Demir (2007) okulun önemli aktörlerinden olan öğrenci ve öğretmenlerin okul için kullandıkları metaforlar incelenirse, okulu nasıl algıladıklarının daha iyi anlaşılabilceği düşünülmektedir. Öğretim ortamlarında kullanılacak teknoloji, öğretimi zenginleştirmek adına önemlidir. Aksi takdirde öğretmen öğrenci arasındaki iletişim ve içeriğin sunumu yalnızca sözel ifadelerle gerçekleştirilmiş olmaktadır. Bu konuda eğitim teknolojileri; öğretimi bireyselleştirme, öğrencilerin bilgiye ulaşmasına, iletişim kurmasına ve birçok etkinliği gerçekleştirmesine yardımcı olabilmektedir (Cabı& Ergün, 2016).

Teknoloji kullanımının en yoğun olduğu alanlardan biri olan bilişim teknolojileri alanında, öğretmen ve öğrencilerin algılarının tespit edilmesi ve beklentilere göre durum değerlendirmelerinin yapılarak eğitim öğretim ortamlarının düzenlenmesi ve geliştirilmesi amacıyla bu çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu araştırma, mesleki ve teknik eğitim veren bir ortaöğretim kurumunun bilişim teknolojileri alanı öğrenci ve öğretmenlerinin, “okul” ve “öğretmen” kavramları hakkındaki zihinsel imgelerinin metafor yardımıyla analiz edildiği nitel bir çalışmadır.

1.2. Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı, bilişim teknolojileri alanı öğrencilerinin ve öğretmenlerinin, okul ve öğretmen kavramlarına yükledikleri anlamlar ile bu kavramlara yönelik zihinsel imgelerini, metaforlar aracılığı ile ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmaktadır:

- 1- Bilişim teknolojileri öğretmenlerinin öğretmen ve okul kavramları hakkında sahip oldukları metaforlar nelerdir?
- 2- Bilişim teknolojileri alanında okuyan öğrencilerin öğretmen ve okul kavramları hakkında sahip oldukları metaforlar nelerdir?
- 3- Katılımcıların ürettikleri metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi temalar altında toplanabilir?

1.3. Araştırmanın önemi

Teknolojinin gelişmesi beraberinde yeni dünya düzenini getirerek tüm insanlığı etkilemektedir. İnsan ihtiyaçlarının değişimi eğitim çevresinde de yeni ihtiyaçlar, değerler meydana getirmekte ve bunlara göre yeni düzenlemeler yapılmasının gerekliliğini ortaya çıkararak öğretmen ve okul yapılarını değişime zorlamaktadır. Yeni yaklaşımların ve teknolojinin desteği ile öğretim ortamlarını daha nitelikli kılmak ve farklı öğrenme stillerine sahip öğrencilerin beklentilerini karşılayan öğretim ortamları yaratmak, öğrenmenin kalıcılığının sağlanmasında ve öğrenci başarısının artırılmasında önemli rol oynamaktadır (Gülbahar, 2005). Çağımızda bilgi, iletişim ve teknoloji (BIT) alanlarındaki gelişmelerin, günümüz ihtiyaçlarını karşılamak ve çağdaş eğitim düzeyini yakalamak için eğitim programlarıyla bütünleştirilmesi kaçınılmazdır (Oktay&Çakır, 2013). Renshaw ve Taylor’a göre (2000), teknolojik araçların ve bilgisayarın kullanıldığı eğitim ortamlarında başarının arttığı, öğrencilerin ezberden uzak, yani kavrayarak öğrendiği ve üst düzey düşünme becerilerinin geliştiği gözlemlenmiştir. Alanyazın incelendiğinde eğitim felsefesi açısından, sosyal bilimler, fen ve matematik alanlarında, üstün yetenekli öğrenciler, lise öğrencileri, ilköğretim öğretmenleri ve diğer branşlarda okul ve öğrenci kavramları üzerine metaforik algı çalışmaları yapıldığı hâlde bilişim teknolojileri alanı öğretmen ve öğrencilerinin “okul” ve “öğretmen” algıları üzerine yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Teknoloji kullanımının en yoğun olduğu alanlardan biri olduğu için bilişim teknolojileri alanı öğretmen ve öğrencilerinin okul ve öğretmen kavramlarına yönelik algılarını tespit etmek adına yapılan bu çalışma ile alana katkı sağlamak hedeflenmektedir. Bu çalışmayla bilişim teknolojileri öğretmen ve öğrencilerinin, öğretmen ve okulu nasıl algıladıkları ortaya çıkarılabilir, eğitim ortamlarındaki bazı sorunlar öğrenci ve öğretmen gözüyle görülebilir ve eksikliklerin giderilmesi için önerilerde bulunulabilir. Eğitim yöneticilerine, paydaş beklentilerini görerek ortamın yapılandırılması açısından fikir verebilir. Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim veren bir ortaöğretim kurumunun bilişim teknolojileri alanı öğretmen ve öğrencileriyle önceden böyle bir çalışmanın yapılmaması olması nedeniyle bu çalışmanın literatüre katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma modeli

Bilişim teknolojileri alanı öğretmen ve öğrencilerinin “öğretmen” ve “okul” kavramına yönelik algıları metaforlar yardımıyla mevcut durumu belirlemeyi amaçlayan bu çalışma tarama modeli olup ayrıca nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim(fenomenoloji) deseni tercih edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2016) yaşamımızı sürdürdüğümüz bu dünyada olguların, olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabildiğini belirtmektedir. Mevcut araştırmada ise incelenen olgu öğretmen ve okuldur. Öğrencilerin bu olgulara ilişkin deneyimleri, algıları ele alınmaktadır. Veriler, nitel veri toplama araçlarından olan metaforlar yoluyla toplanmıştır. Metafor (mecaz), bir kavram, olgu veya olayın başka bir kavram, olgu veya olaya benzetilerek açıklanmasıdır (Oxford vd., 1998, akt. Aydoğdu, 2008).

2.2. Çalışma grubu

Teknolojik gelişmeler bireylerin okul ve öğretmenden beklentilerini ve algılarını değiştirebilmektedir. Alanyazında yapılan okul ve öğretmen metaforlarına yönelik çalışmalar genelde farklı branş öğretmenleri (fen, matematik, coğrafya, biyoloji, sınıf öğretmeni vb.) ve öğrencilerle (ilköğretim, üstün yetenekli vb.) yapılmıştır. Eğitim ortamında teknolojinin en sık kullanıldığı bir alan olmasından dolayı bilişim teknolojileri alanı öğretmen ve öğrencilerinin okul ve öğretmen algıları tespit edilmek istenmiştir. Bu çalışmada nitel araştırmalarda kullanılan amaçlı örneklem çeşitlerinden benzeşik (homojen) örnekleme tercih edilmiştir. Amaç, benzer özellikler gösteren küçük benzeşik bir örneklem yoluyla daha belirgin bir alt grubu tanımlayabilmektir (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 120). Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında Düzce ilinde bulunan mesleki ve teknik eğitim veren bir ortaöğretim kurumunun bilişim teknolojileri alanında görev yapan ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 7 öğretmen ve bu alanda öğrenim gören öğrencilerden, gönüllü olarak katılmak isteyen 45 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir. Gizlilik ilkesine dayanarak öğrenci, öğretmen ve okul isimleri çalışma içerisinde hiçbir şekilde açıklanmamıştır.

Tablo 1.

Katılımcı Bilgileri

Katılımcı Türü	Demografik Özellik (Sınıf Düzeyi)	f	%
Öğrenci	10.Sınıf	8	17,7
	11.Sınıf	6	13,3
	12.Sınıf	31	68,8
Toplam		45	
	Kıdem Yılı	f	%
Öğretmen	3	1	14,28
	12	1	14,28
	15	2	28,57
	18	3	42,85
Toplam		7	

2.3. Veri toplama araçları

Bu araştırmada veri toplama araçlarından yapılandırılmış formlar kullanılmıştır. Öğrenciler için kullanılan formda, öğrencinin sınıf düzeyi ve yaşı sorularak, “Öğretmen.....gibidir, çünkü.....”, “Okul gibidir, çünkü ...” şeklinde verilen cümleleri tamamlayarak, katılımcılardan verilen kavramlara ilişkin görüşlerini kendi el yazıları ile yazarak belirtmeleri istenmiştir.

Öğretmenler için kullanılan formda ise, öğretmenin cinsiyeti, kıdem yılı ve yaşı sorularak, “Öğretmen.....gibidir,çünkü.....”, “Okul gibidir, çünkü” şeklinde verilen cümleleri tamamlayarak katılımcılardan verilen kavramlara ilişkin görüşlerini kendi el yazıları ile yazarak belirtmeleri istenmiştir.

2.4. Verilerin toplanması

Araştırmacı tarafından öğretmenlere ve öğrencilere yapılandırılmış form verilerek onlardan formda belirtilen cümleyi, öğretmen ve öğrenci için birer metafor üzerinde odaklanarak tamamlamaları ve düşüncelerini yazmaları istenmiştir. Araştırmacı, öğrencilerle küçük gruplar hâlinde (5-8 kişilik) çalışmayı gerçekleştirmiştir. Derslerinin olmadığı bir sınıfta, öğrencilerin birbirinden etkilenmeyeceği şekilde aralıklarla oturmaları sağlanmıştır. Gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra cevaplar öğrencilerin kendi el yazıları ile yazılı olarak alınmıştır. Görüşme formlarını kendi el yazılarıyla doldurmaları istenmiştir. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere ise tek tek gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra açık uçlu sorular verilmiş ve bireysel olarak doldurdularında

araştırmacıya teslim etmeleri istenmiştir. Veriler araştırmacı tarafından üç hafta içerisinde toplanmıştır. Genellikle metafor kullanılan çalışmalarda “gibi” sözcüğü kaynak ile konu arasındaki bağı netleştirmek için kullanılmaktadır. Bu çalışmada katılımcıların oluşturduğu metaforlar için mantıksal bir dayanak veya bir sebep, gerekçe sunabilmeleri için “çünkü” kelimesi de kullanılmıştır. Gönüllü katılımcılar tarafından yazılan düşünceler, araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmaktadır. Katılımcı görüş formları, numaralar verilerek kodlanmıştır (Örnek: Öğrenci 1, Öğrenci 2, Öğretmen 1, Öğretmen 2 vb.).

2.5. Verilerin analizi

Katılımcıların yazdıkları metaforlar, ayıklama ve kodlama, metafor derleme, temalaştırma / kategori geliştirme, geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşamalarından geçerek analiz edilmiştir.

Araştırma verilerinin analizinde, var olan bir durumu tespit etmeye yönelik olarak betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e göre (2016) bu yaklaşımda bulunan veriler, önceden belirlenen temalara göre özetlenerek yorumlanır. Betimsel analiz yönteminde, görüşme yapılan veya gözlemlenen bireylerin düşüncelerini çarpıcı olacak şekilde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilmelidir.

2.5.1. Ayıklama ve kodlama

Bu aşamada araştırmanın çalışma grubu tarafından doldurulan yapılandırılmış formlara yazılan metaforlar, alfabetik sıraya göre listelenmiştir. Katılımcıların yazdıkları, bir metafor oluşturacak şekilde, net olarak bir düşünceyi belirtip belirtmediği yönünden incelenmiştir. Basitçe her katılımcının oluşturduğu metafor kodlanarak (örnek: “anne ve baba”, “ev”, “hapishane” vb.) listeye kaydedilmiştir. Boş bırakılan ve herhangi bir metafor imgesi oluşturmayan formlar bir kenara ayrılarak değerlendirme dışı bırakılmıştır. Katılımcı öğrencilerden bazıları, metafor oluşturmak yerine, öğretmen ve okulla ilgili genel düşüncesini paylaşırken, bazıları da oluşturduğu metafora ilişkin herhangi bir gerekçe sunmamış ya da metafor üretmemiştir. Bütün bu gerekçelerden dolayı 4 katılımcı öğrenciye ait form değerlendirmeye alınmayarak araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır.

2.5.2. Metafor derleme

Kodlama ve ayıklama aşamasından sonra, 45 öğrenci ve 7 öğretmene ait toplamda 52 adet, geçerli sayılan form tespit edilmiştir. Araştırma kapsamına alınan formların belirlenmesinden sonra bütün formlara kategorileştirme aşamasında kolaylık sağlaması için numaralandırma yapılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri ve ürettikleri metaforlar Excel programında tablolaştırılarak bilgisayar ortamına veri girişi yapılmıştır. Excel programında metaforlar alfabetik olarak sıralanıp buna göre liste düzenlenmiştir. Katılımcı özelliklerinin ve ürettikleri metaforların yazılı olduğu belgenin çıktısı alınarak verilerin analizi aşamalarında kullanılmıştır.

2.5.3. Temalaştırma (kategori geliştirme)

Katılımcılar tarafından üretilen metaforlar teker teker incelenerek, içerik ve anlam bakımından aynı veya benzer olan metaforlar birleştirilerek gruplandırılmıştır. Örneğin “anne ve baba” ile “ebeveyn”, “hapishane” ile “cezaevi” metaforları eş anlamlı olduklarından tek metafor imgesi altında toplayarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda bu metaforlar için uygun temalar oluşturulmuştur. Öğrenci ve öğretmenlerin kullandıkları metaforlar ayrı ayrı değerlendirilmiştir. “Öğretmen” kavramı üzerine olan öğretmen metaforları, öğrenci görüşleriyle benzerlik gösterdiğinden bu çalışmada öğretmen ve öğrenci metaforları aynı temalar altında toplanarak belirtilmiştir. Öğrencilerin ve öğretmenlerin, “öğretmen” kavramına yönelik belirttikleri metaforlar toplam 5 tema altında toplanmıştır. Bu temalar;

- 1- Öğretici/Bilgi verici,
- 2- Yardımsever/Koruyucu,
- 3- Yönlendirici / Yol gösterici,
- 4- Çok yönlülük,
- 5- Anlayışsız

şeklinde belirlenmiştir. Öğrencilerin, “okul” kavramına yönelik belirttikleri metaforlar toplam 3 tema altında toplanmıştır. Bu temalar;

- 1- Olumlu,
- 2- Olumsuz,
- 3- Nötr

şeklinde dir. Öğretmenlerin, “okul” kavramına yönelik belirttikleri metaforlar hazırlık, şekillendirme ve yetiştirme mantığıyla “yaşam” teması altında toplanmıştır. Bu aşamada katılımcıların belirttiği metafor imgeleri, öğretmen ve okul kavramlarını nasıl algıladıklarına ilişkin sahip oldukları ortak özellikler açısından incelenmiştir. Özellikle 52 metafor hakkında, metafor derleme aşamasında oluşturulan “metafor tablosu” göz önünde

bulundurularak, her bir metafor imgesi okul ve öğretmen olgusunu nasıl kavramsallaştırdığı yönünden incelenmiştir. Araştırmanın katılımcıları tarafından oluşturulan tüm metaforlar, kaynak ve konu bakımından ve aralarındaki ilişki bakımından derinlemesine incelenerek temalar oluşturulmuştur. Yapılan işlemler sonrasında her metafor, öğretmene ilişkin verdiği bilgiler açısından değerlendirilerek en uygun tema ile ilişkilendirilmiştir. Öğrencilerin okula ilişkin oluşturduğu metaforlar olumlu, olumsuz ve nötr olmak üzere 3 tema altında toplanmış, öğretmenlerin okula ilişkin metaforları ise yaşam teması olarak değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. “Öğretmen” kavramı hakkında üretilen metaforlara ait bulgular

Araştırmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin, “öğretmen” kavramı hakkında belirttikleri metaforların araştırmacının oluşturduğu temalar altındaki dağılımları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.
Öğretmen Kavramına Yönelik Üretilen Metaforlardan Oluşturulan Temalar

Tema	Metaforun Kaynağı				Metaforlar	f
	Öğretmen	Öğrenci	Toplam	Yüzde (%)		
Çok yönlülük	1	11	12	23,08	İnternet, Lastik, Silgi, Aile (2), En iyi dost, Mum, Bakıcı, Google/arama motoru (2), Yol arkadaşı, Bahçıvan	10
Öğretici/Bilgi verici	-	15	15	28,85	Bilgi anahtarı (2), Bilge, Anne baba (4), Anne (2), Türkçe sözlük, Arkadaş (2), Kitap (3)	7
Yol gösterici	5	6	11	21,15	Hayat, Anne baba, rehber(5), Aile dostu, sürüdeki lider kuş, pusula, kaptan	7
Anlayışsız	-	6	6	11,54	Kapalı kutu, Duvar, Öküz, Kalem, Odun, Kral	6
Yardımsız/Koruyucu	1	7	8	15,38	Anne(2), Anne baba(3), Melek(2), Herşey	4
Toplam	7	45	52	100,00		34

Tema 1- Çok Yönlü Öğretmen: Bu tema altında toplanan metaforlar incelenerek temanın içerdiği anlamlara bakıldığında öğretmenlerin; her konuda bilgi sahibi olduğu, kişiye göre şekil aldığı, kötülüklerle engel olduğu, öğrencinin derdine ortak olduğu, samimi olduğu, ortama göre davrandığı, anlayışlı olduğu yönünde değerlendirme yapılmıştır.

Katılımcıların yazdıklarından örnekler:

“Her türlü bilgiyi bilendir.” (Öğrenci 11)

“Binlerce öğrenciye göre şekil alır herkese uygun davranmaya çalışır.....” (Öğrenci 32)

“İçimizdeki bütün kötülükleri siler.....Bizim hayatımıza renk katar.....hep yanımızdadır.” (Öğrenci 36)

“.....Bir sıkıntım olduğunda söylerim.” (Öğrenci 3)

“Sana aileden biri gibi davranır. Sana öyle bir yaklaşır ki sanki önceden tanıyormuşun gibi” (Öğrenci 15)

“..... Hocalara sorunlarını sırlarını anlatabilirsin.” (Öğrenci 41)

“Hayatımızın çoğu öğretmenlerle geçer gerektiği yerde özel hayat gerektiği yerde komedi ama her derde deva oluyorlar hayatı bize küçük yaşta öğretmeye başlıyorlar.....” (Öğrenci 30)

“Bazen çok iyidir, bazen çok sinirlidir. Hep bizim için uğraşır.” (Öğrenci 5)

“Aradığımız herşey vardır öğretmenlerde.” (Öğrenci 19)

“Her bitkinin ihtiyacının ne olduğunu, ne kadar olduğunu bilen bir bahçıvan gibi öğretmende öğrenci ihtiyaçlarına göre ortam hazırlar. Onun her yönüyle gelişmesi için çaba sarfeder...” (Öğretmen 2)

Tema 2- Öğretici / Bilgi Verici: Bu tema altında toplanan metaforlar incelendiğinde öğrenciler tarafından öğretmenlerin, bildiklerini öğrenciye aktardığı, öğrencinin bilmediklerini öğrettiği, her şeyi bilen olarak görüldüğü ve doğruyu öğrettiği şeklinde algılandığı tespit edilmektedir.

Katılımcıların yazdıklarından örnekler:

“Bizim birşeyler öğrenmemiz için çabalyorlar.” (Öğrenci 4)

“Öğretmeden bilgi alırız...anlamadığımız bilmediğimiz şeyleri her zaman onlardan öğrenebiliriz.”(Öğrenci 35)

“Öğrencilere bilgileri ile birşeyler aktarırlar ve geliştirirler.” (Öğrenci 23)

“Öğreneceğimiz çok şeyler vardır kendilerinden.....” (Öğrenci 28)

“Adı üstünde öğretmen öğretendir, bizim öğrenmemize yardım eder.....”(Öğrenci 14)

“Herşeyi bilir, öğretir. Hayatı anlatır. Öğrencilerine ders verir.....”(Öğrenci 38)

“Genel kültürü okulda öğretmenlerimiz sayesinde öğreniriz.” (Öğrenci 18)

“Sana doğruyu öğretir.” (Öğrenci 10)

Tema 3- Yol Gösterici Öğretmen: Bu tema altında toplanan metaforlar incelendiğinde öğretmenlerin; öğrencilere rehberlik edip yol gösterdiği, deneyimlerinden faydalandığı, öğrencinin iyiliği için onu yönlendirdiği, geleceğini aydınlattığı ve yeni ufuklar açtığı yönünde değerlendirmeler yapılmıştır. Öğretmen ve öğrencilerin belirttikleri metaforlar karşılaştırıldığında her iki tarafın da benzer özellikleri vurguladığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların yazdıklarından örnekler:

“Lider kuş deneyimlidir ve yolu en iyi bilendir....Öğretmende ayındır hayat yolculuğunda bize yol gösteren tehlikeleri sorunları ve engelleri gösteren kişidir...En iyi rehberdir..” (Öğrenci 31)

“Senin iyiliğini düşünür yol gösterir.O yolda kızıyor ama olsun...” (Öğrenci 9)

“Geleceğimize ışık tutar.” (Öğrenci 21)

“Hayatı yaşamayı nasıl iyi yolda gidebileceğimizi gösterir...”(Öğrenci 43)

“Kapıyı bize o açar biz o yolda devam ederiz” (Öğrenci 34)

“Gemiye en kısa ve en güvenli yoldan hedeflenen limana ulaştırır...” (Öğretmen 3)

“Doğru yönü gösterirse kişiyi istediği yere getirir...” (Öğretmen 1)

“...insani tüm özelliklerle öğrenciye rehberlik etmeye çalışır.”(Öğretmen 6)

“Doğru yönlendirmeye kişiyi aranan ve istenilen noktaya götürebilir...” (Öğretmen 7)

Tema 4- Anlayışsız Öğretmen: Bu tema altında toplanan metaforlar incelenerek temanın içerdiği anlamlara bakıldığında öğretmenlerin; öğrenciyi anlamadığı, onlara hak vermediği, sadece ders anlatma ve not aldırma derdinde olduğu, kötü davrandığı ve öğrenciyi cezalandırdığı yönünde yapılan değerlendirmeler sadece öğrenciler tarafından yapılmıştır. Öğretmenlerin metaforlarında bu temaya uygun bir içerik bulunmamaktadır.

Katılımcıların yazdıklarından örnekler:

“Muhabet yok, samimiyet yok, ders anlatma peşindeler.” (Öğrenci 25)

“Öğrencinin durumunu anlamıyor....”(Öğrenci 27)

“Biz ne dersek diyelim kendileri daima haklıdır. Onlara göre bütün suç öğrencidedir... Sıkıldık dersin tepki yersin. Kendilerini öğrenciden üstün gören öğrenciler kızan, tepki veren (bazıları) bir kesim.” (Öğrenci 26)

“Şer davranır, yorulunca serbest bırakmaz, çok yazı yazdırır.” (Öğrenci 29)

“Ona karşı gelirsene görüşüne vb. hareketine cezalandırılıyorsun senin hayatını kaydırabilir...Sadece sus ve o ne derse onu yap.” (Öğrenci 24)

“Sürekli yazı yazdırır.” (Öğrenci 17)

Tema 5- Yardımsever / Koruyucu Öğretmen: Bu tema altında toplanan metaforlar incelendiğinde öğretmenlerin; sahiplenici, koruyucu, kollayıcı, affedici, samimiyetle yardıma koşan, sorunlara çözüm üreten, karşılık beklemezsizin öğrencinin iyiliği için çalışan ve onu destekleyen kişiler olarak görüldüğü saptanmıştır.

Katılımcıların yazdıklarından örnekler:

“...Bizim geleceğimizin iyiliği için yardım eder.” (Öğrenci 42)

“O bizim için herşeyin en iyisini ister...” (Öğrenci 6)

“Bizim için herşeyi düşünüyor her konuda bir çare buluyor.” (Öğrenci 39)

“Sahip çıkar, kollar, korur, başımıza bir iş geldiğinde elinden geleni yapar” (Öğrenci 33)

“Her ne yaparsan yap arkandadır, seni savunur ve hakkında kötü söz söylemez...” (Öğrenci 8)

“Öğretmenler melek gibidir seni korur, senin hep arkandadır...” (Öğrenci 37)

“Sınıflardaki öğrencilere kendi çocuğu gibi yaklaşır, ...” (Öğretmen 5)

3.2. “Okul” kavramı hakkında üretilen metaforlara ait bulgular

Öğrencilerin, “okul” kavramına ilişkin belirttikleri metaforların, araştırmacı tarafından oluşturulan temalar altındaki dağılımları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3.

Öğrencilerin Okul Kavramı Hakkında Ürettiği Metaforlardan Oluşturulan Temalar

Tema	Metaforun Kaynağı Öğrenci	Metaforlar	f	%
1. Olumlu	28	Ev/Yuva(13), Hayat(3), Hayat yardımcısı, Geleceğim, Meslek, Bilgi anahtarı/bankası(2), Aile(2), Askerlik şubesi, Monitör, Hayır kurumu, Bilgisayar, Takım oyunu	12	62,2
2. Olumsuz	14	Hapishane(9), Kara çukur, Askeriye/Kışla(2), Hırsız, Cehennem	5	31,1
3. Nötr	3	Asker şubesi, öğretici cezaevi, Yararlı ve yararsız makine	3	6,7
Toplam	45		20	100,0

Öğrencilerin okul temaları;

Tema 1- Olumlu: Bu tema altında toplanan metaforlar incelenerek temanın içerdiği anlamlara bakıldığında, okulun sıcak bir ortam olduğu ve uzun zaman geçirildiği, yeni bilgilerin edinildiği, sosyal çevre oluşturduğu, hayatın her aşamasında olduğu, meslek edindirdiği, birleştirici olduğu, yol gösterdiği, kuralların ve yardımlaşmanın olduğu bir ortam olarak değerlendirilmiştir.

Katılımcıların yazdıklarından örnekler:

“Sıcaklıkla ders işler öğreniriz.” (Öğrenci 21)

“... Her zaman gidip birşeyler öğrenmeme sebep olur, sosyal çevremi genişletir...” (Öğrenci 14)

“Okul arkadaşlarla tanışmamı sağlar. Sıcak yerlerde ders işleriz...” (Öğrenci 38)

“Okulda meslek sahibi olabiliyoruz... işsiz duruma kalmıyoruz.” (Öğrenci 39)

“...Okul okumazsan hayat yaşayamazsın, iş bulamazsın, evlenemezsin, hep sıkıntılı geçer ama okursan hayat güzel geçer” (Öğrenci 15)

“Zorlukları iyiyi kötüyü bize gösterir. Nezaman nasıl davranmamız gerektiğini gösterir.” Öğrenci 43)

“Onunla yaşıyor onunla öğreniyoruz. Her yaptığımız bir şeyde okulla ilgili şeyler vardır.” (Öğrenci 42)

“Okul meslek sahibi olmak için, başarıya ulaşmak için” (Öğrenci 37)

“Kardeşliği, saygıyı, birlik olmayı en önemlisi de okula biz bir adım atarız okul bize bin adım atar gideceğimiz yolda bize yardımcı olur...” (Öğrenci 34)

“Okulda eğitim görülür ve okulun uyulması gereken kuralları vardır...” (Öğrenci 44)

“Öğrenciler monitör içindeki ledler gibidir herkes parlayınca görüntü çıkar...” (Öğrenci 36)

“Birlik, sınıf, arkadaşlık, dostluk, öğretmenlik herşey mevcuttur...” (Öğrenci 28)

“İnsanların ihtiyacı olanı verir...Okul çok değerli şeyleri bedava dağıtır...” (Öğrenci 31)

“Günüümüzü okulda geçiriyoruz bizim 2. Yuvarımız okul” (Öğrenci 40)

“Her gün orda geçiyor vakit, evde öğrenemediğimi okulda öğreniyorum.” (Öğrenci 12)

Tema 2- Olumsuz: Bu tema altında toplanan metaforlar incelendiğinde öğrenciler, okulu sıkıcı, disiplinli, özgürlüğü kısıtlayıcı, zorunlu geline, ders saatlerinin çok olduğu bir yer olarak değerlendirmiştir.

Katılımcıların yazdıklarından örnekler:

“Disiplin fazladır.” (Öğrenci 11)

“Uyman gereken kurallar var, uymadığında cezalandırılıyorsun...” (Öğrenci 9)

“...genellikle çok sıkıcı geçiyor, bu yüzden okul bildiğimiz cezaevi birde 10 dersimiz olduğu için...” (Öğrenci 1)

“Özgür değilsin” (Öğrenci 10)

“Zorunlu geliyoruz, zorla ödev yaptırıyorlar” (Öğrenci 20)

“Herşey sınırlı ve sıkı denetim var, bir hatada ya müebbet yersin yada cezalandırılırsın...” (Öğrenci 30)

“Okulun etrafı tellerle kapalı olup gelmek zorunlu olan bir yer. Derslerin ağır olması, aile sorunları okulu zorlaştırıyor.” (Öğrenci 41)

“Bence öğrenci istediği zaman gelip gidebilir.Okul çok sıkıcıdır okulda gereksiz kurallar var....geldikten sonra gitmek istersin.” (Öğrenci 26)

“Çünkü okulun her yeri kapalı ve hız kız yok.” (Öğrenci 27)

“Hapishaneye benzer, bence okul en saçma yer okumadan iş sahibi olabilsen okulları yakacaksın gidecek saçma bir yer Karakuyu gibi...” (Öğrenci 8)

“Ömrümüzden çalar.” (Öğrenci 17)

“Her saniye ızdırap gibi geliyor, sanki suç işlemişimde günümün yarısını burada geçirmek zorundaymışım gibi hissediyorum ve okuldan nefret ediyorum.” (Öğrenci 24)

Tema 3- Nötr: Bu tema altında toplanan metaforlar incelendiğinde öğrenciler, okulun her kesimden insanı barındırdığını, fayda sağlamasının yanında sıkıcı da olabildiğini ve erkek öğrencilerin çoğunlukta olduğu bir yer olduğunu değerlendirmiştir.

Katılımcıların yazdıklarından örnekler:

“Herkesi herşeyi içerisinde bulunduran bir yapıdır. İyi kişileride eğitir kötü kişileride eğitir. Katilde yararlanır, doktorda yararlanır” (Öğrenci 32)

“Hep erkek öğrenciler var. Askerlik gibi” (Öğrenci 33)

“Hem öğretir hem de öğrencileri sıkır.” (Öğrenci 5)

Öğretmenlerin, “okul” kavramına ilişkin belirttikleri metaforların, araştırmacı tarafından oluşturulan tema altındaki dağılımı Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4.

Öğretmenlerin Okul Kavramı Hakkında Ürettiği Metaforlardan Oluşturulan Temalar

Tema	Metaforun Kaynağı Öğretmen	Metaforlar	f	%
Yaşam	7	Hayat ve hazırlık(2), Aile, Okyanus, Karınca yuvası, Toprak, Testere	6	100
Toplam	7			

Öğretmenlerin okul teması;

Tema - Yaşam: Öğretmenlerin “okul” kavramına yönelik belirttikleri metaforlar hazırlık, şekillendirme ve yetiştirme yönleriyle “yaşam” teması altında toplanmıştır.

Bu tema altında toplanan metaforlar incelendiğinde öğretmenlerin, öğrencilerin kazanımı ve gelişimini desteklemek açısından okulun uygun ortamı sunması gerektiği, hayata hazırladığı, bireylere özgü sonuçların oluşabileceği ve öğrencinin şekillendirilmeye çalışıldığı bir yer olarak değerlendirdiği tespit edilmiştir.

Katılımcıların yazdıklarından örnekler:

“Binlerce karıncanın birarada yaşadığı beraber hayata hazırlandığı yerdir. O yuvada işler doğru gitmezse her birey zarar görür.” (Öğretmen 1)

“Öğrenci için en uygun ortamın sunulduğu okullarda başarı ve motivasyon beraberinde gelir. Öğrencinin ihtiyaçlarına cevap veremeyen okul ortamları sıkıcıdır. Bu ortamlarda öğrenciler kaybolur gider. Tıpkı toprağın, yetiştirilecek bitkiye uygun olması gerektiği gibi. Uygun yapıya sahip olmayan toprakta her bitki yetişmez. Okul ortamı da öğrenciye uygun olmalıdır.” (Öğretmen 2)

“Üzerinde binlerce gemi ve liman barındırır.” (Öğretmen 3)

“Birbirinden farklı özellikleri olan ağaç kütüklerinden tek tip küçük kütükler yaratmaya yarar.” (Öğretmen 4)

“Öğretmen ve öğrenciler ailenin fertleridir. Aile içi huzur ve saygı olduğunda, başarıda beraberinde gelecektir.” (Öğretmen 5)

“Neyle karşılaşacağınız belli değildir. Aynı işlemler farklı sonuçlar verebilir. Her şekilde öğrenme vardır. Tecrübe kazandırır. Tecrübe kıymetlidir.” (Öğretmen 6)

“Okul hayata, iş hayatına, aile hayatına, arkadaş hayatına hazırlar. İkili arkadaşlıklar, görev paylaşım, sevgi, saygı, görgü kuralları, empati hayatın olmazsa olmazıdır.” (Öğretmen 7).

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

4.1. Tartışma ve sonuç

Bu çalışmada, bilişim teknolojileri öğretmenleri ve bu alanda öğrenim gören lise öğrencilerinin okul ve öğretmen kavramına yönelik sahip oldukları algıları metaforlar yardımıyla ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, yedi öğretmen, 45 öğrenci olmak üzere toplam 52 kişilik çalışma grubuyla yapılan bu çalışmada, öğretmen kavramına ilişkin üretilen metaforlar 5 tema altında, okul kavramına ilişkin, öğrenciler tarafından üretilen metaforlar üç tema, öğretmenler tarafından belirtilen metaforlar ise bir tema altında toplanmıştır. Araştırmanın sonuçları şu şekildedir:

Öğretmen kavramına yönelik bulgular değerlendirildiğinde, bilişim teknolojileri alanı öğretmenlerinin beşi, öğretmeni yol gösterici/yönlendirici olarak algılayan, öğrencilerin % 28'i öğretmeni en çok öğretici / bilgi verici olarak değerlendirmiştir. Geçmiş yıllarda kıymetli olan çok bilen insan tipleriyle, günümüzde bilgiyi araştıran ve nasıl bulacağını bilen insan ihtiyacı giderek artmaktadır. Yüzyıllar boyunca bilginin kalıcı olduğunu ve hiç değişmeyeceğini düşünen insanların yerini, bilginin kısa sürede değişerek yenileneceğini bilen ve sürekli olarak yeni şeyler öğrenme peşinde koşan, kendini geliştirme çabasında olan insan tipleri almıştır. Cerit'e göre (2008) bu değişimin eğitim etkinliklerinde fazla etkili olmadığı görülmektedir. Çünkü eğitimin öğrencilere bilgi aktarma süreci gibi düzenlendiği dikkate alındığında bu sürecin kritik öğelerinden biri olan öğretmenin de bilgi kaynağı ve dağıtıcısı olduğu algılamasının gelişmiş olması şarttır. Aydın ve Pehlivan (2010), Saban vd. (2007) tarafından yapılan çalışmalarda da aday öğretmenler tarafından öğretmenlerin bilgi aktarıcı ve bilgi sağlayıcı kişiler olarak algılandığı tespit edilmiştir. Yapılan çalışmadaki bulgu, bilişim teknolojileri öğretmenlerinin "öğretmen" algılarıyla farklılık gösterirken, bu çalışmadaki katılımcı öğrencilerin "öğretmen" algılarıyla örtüşmektedir. Bu anlamda öğretmen adaylarının hâlâ öğrenci oldukları düşünüldüğünde, “Öğretmenlik algıları meslek deneyimi kazandıktan sonra değişebilir.” sonucuna varılabileceği gibi söz konusu çalışmalarda öğretmen adaylarının aldıkları eğitim geleneksel olabilir ya da geçmişten getirdikleri öğrenme deneyimleri aldıkları eğitimden daha baskındır. Yapılan çalışmalardan çıkan sonuçlar, öğretmen adaylarının öğretmenlik eğitimleri süresi boyunca bakış açılarında ilerleme gösterecekleri varsayılsa da, onlara üniversite öncesi eğitim deneyimlerinin ve eğitim anlayışlarının karşıtı gösterilmedikçe önceden edinmiş oldukları eğitim deneyimlerini değiştirmedikleri şeklindedir (Leavy vd., 2007, s. 1219). Richardson (1996), öğretmen inançlarında okul yıllarındaki deneyimlerin öğretmen eğitiminden daha etkili olabileceğini söylemektedir (Richardson, 1996, akt. Alger, 2009, s. 743). Saban (2004, s. 149) da bu yargıyla paralel görüşü paylaşmaktadır. Alanyazında öğretmen adaylarının öğrenme, öğretme, okul gibi olgular hakkındaki algılarını ortaya çıkarmaya yönelik çalışmaların sonuçları öğretmen yetiştirme politikalarının gözden geçirilmesi gerektiğini, algı ve tutumların kolaylıkla değişmediğini göstermektedir. Bilişim teknolojileri öğretmenlerin çoğunluğunun, öğretmeni yol gösterici / yönlendirici olarak algılaması Kalyoncu'nun (2012) görsel sanatlar öğretmen adaylarıyla yaptığı çalışmayla biraz benzerlik göstermektedir. Kart'ın (2016) çalışmasında yetiştirici ve yol gösterici kategorisinin birinci sırada oluşu bu çalışmaya katılan öğretmenlerin algılarıyla benzerlik gösterirken, öğrenci algılarından farklılaşmaktadır.

Katılımcılar, yüzde yirmi üç oranla öğretmenleri, çok yönlülük temasında değerlendirmiştir. Öğretmenlerin her konuda bilgi sahibi olduğu, kişiye göre şekil aldığı, kötülüklerle engel olduğu, öğrencinin derdine ortak olduğu, samimi olduğu, ortama göre davrandığı, anlayışlı olduğu yönünde değerlendirme yaparak 10 metafor üretmişlerdir. Diğer temalara göre en fazla metafor çok yönlülük temasında toplanmıştır. Bunlar; internet, lastik, silgi, aile (2), en iyi dost, mum, yol arkadaşı, bakıcı, Google / arama motoru (2) ve bahçıvan şeklindedir. Öğrenciler eğitim öğretim hayatları boyunca bir çok öğretmenle karşılaştıklarından, maddi manevi ve duygusal her türlü durumlarını paylaştıklarından öğretmenlik mesleğinin içinde her şeyi barındırdığını, çok boyutlu olduğunu düşünüyor ve öğretmenleri çok yönlü algılıyor olabilirler.

Katılımcıların yüzde on beşlik bir kısmı da öğretmeni yardımsever/koruyucu temasında değerlendirmiştir. Bu kategoride oluşturulan metaforlar anne (2), anne baba (2), melek (2) ve her şey şeklindedir. Kart'ın (2016) çalışmasında da katılımcılar öğretmeni ebeveyn, sahip çıkan ve koruyan olarak değerlendirmişlerdir. Çalışmalar bu yönüyle benzerlik göstermektedir. Öğrenciler, doğdukları andan itibaren ilk öğretmenleri olarak anne ve babalarını görmektedir. Anne ve babalar çocuklarını öğretmenin yanı sıra onlara sahip çıkar, onları korur, kollar.

Okula başladıktan sonra da bu rolün bir kısmını öğretmen üstlenir. Bu nedenle öğretmenler; sahiplenici, koruyucu, kollayıcı, samimiyetle yardıma koşan, sorunlara çözüm üreten, karşılık beklemeksizin öğrencinin iyiliği için çalışan kişiler olarak görülmüş olabilir.

Öğrencilerin yaklaşık %11’lik bir kısmı da öğretmenleri anlayışsız kategorisinde değerlendirerek, öğretmenlerin öğrenciyi anlamadığı, onlara hak vermediği, sadece ders anlatma ve not aldırma derdinde olduğu, kötü davrandığı ve öğrenciyi cezalandırdığı yönünde değerlendirme yapmıştır. Çalışma grupları öğretmen aday ve öğrenci olan araştırmalarda öğretmene yönelik itici/istenmeyen varlık (diken, diktatör, cellat), hayal kırıklığı ve zorluk (bulaşıcı hastalık, değersiz pul, hayat kadını), umutsuzluğun ifadesi (umutsuzluk, işsiz, zavallı), ömür törpüsü olarak öğretmen (patlayıcı bomba, yangın, buharlı römork), düzeltilmesi gereken bir varlık (takoz), kötü bir insan (canavar, acımasız, azrail), baskıcı ve emreden kişi (kraliçe arı, gardiyan, ödev veren), bencil bir insan (kendini beğenmiş, egoist, bencil) gibi olumsuz temaların olması da dikkat çekmektedir (Yıldızlı vd., 2018, s. 35). Alanyazında rastlanan çalışmalarda ve bu çalışmada öğrencilerin öğretmene yönelik olumsuz algılarının bulunması, öğretmenlerin davranışlarını gözden geçirmelerini ve bu anlamda incelemeler yapılması gerektiğini düşündürmektedir. Çünkü, olumsuz davranışlara sahip öğretmenler “Ben üstünüm.”, “Kontrol etmeliyim.” duygusuna sahiptirler. Öğrencilerden itaat beklerler. Öğrencilere acır ve sorumluluğu üstlenirler. Aşırı koruyucudurlar. Kendilerini haklı, öğrencileri haksız görür ve sürekli hata ararlar. Öğrencilerden mükemmellik beklerler. Her şeyi eksik ve yetersiz bulur ve hatalara karşı hoşgörüsüzdürler. Öğrencilere karşı küçümseyici ve aşağılayıcı tutum ve davranışlar sergilerler. Öğretmenlerin sergiledikleri bu olumsuz davranışlar öğrencilerde isyankârlığı, kuşkuyu ve olumsuz davranışları artırır. Öğrenci çaba harcamaktan vazgeçer ve intikam peşine düşer. Öğrencilerde kendine acıma, başkalarını sürekli eleştirme, başkalarına güvenmeme, özgüven duygusunda azalma görülür. Öğrenciler davranışlarında gittikçe daha bağımlı hâle gelirler (Yeşilyaprak, 2005). Eğitimin niteliği ve kalitesi büyük ölçüde öğretmenlerin niteliğiyle doğru orantılıdır. Bu nedenle öğretmenlerin hem hizmet öncesinde, hem de hizmet içinde nitelikli bir eğitimle yetiştirilmesi eğitim hizmetlerinin kalitesini oluşturmada önkoşuldur. Öğretmenlik mesleğine özgü bazı özellikler şu şekilde sıralanabilir: Öğretmenler empatik iletişim becerilerine, alan bilgisine ve yaratıcı düşünme, eğitsel amaçlı gözlem yapabilme becerilerine sahip, sürekli kendini yenileyen, değişime ve gelişime açık, esnek olmalı, insanı ve mesleğini sevmeli ve hoşgörülü olmalıdır (Yıldırım vd., 2011). Bilindiği üzere her insanın öğrenme deneyimi, beklentileri aynı olmadığı gibi her öğretmenin de yaklaşımı aynı değildir. Öğrenci beklentisi ile öğretmen tavrı uyumadığında sorunlar meydana gelebilir. Öğrencilerin kötü deneyimleri "öğretmen" algılarını etkilemektedir.

Bulgular değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan bilişim teknolojileri alanı öğrencilerinin çoğunluğunun (%62,2) genel olarak okula karşı olumlu algıları olduğu görülmektedir. En çok ev/yuva metaforu üretilmiştir. Öğretmen ve öğrencilerin okul metaforları incelendiğinde okulun öğrencileri hayata hazırladığı, her türlü bilginin öğrenildiği, arkadaş edinme ve sosyal çevreyi genişletici özelliği olduğu, samimi ve sıcak bir ortam sunduğu, hayatımızın her aşamasında bulunduğu, meslek edindirdiği, birleştirici olduğu, yol gösterdiği, kuralların ve yardımlaşmanın olduğu bir ortam olarak değerlendirildiği ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulu yaşam temasında değerlendirmesi ve öğrencilerin çoğunluğunun okulu ev/yuva olarak benimsemesinin nedeni, araştırmanın mesleki ve teknik eğitim veren bir ortaöğretim kurumunda yapılmasından dolayı olabilir. Meslek dersi öğretmenlerinin, diğer branş öğretmenlerine göre haftalık ders yükleri fazladır. Meslek lisesi öğrencilerinin de diğer ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere göre ders sayıları ve saatleri fazladır. Öğretmenler ve öğrenciler ders saatlerinin fazlalığından dolayı zamanlarının büyük bir bölümünü okulda geçirmektedirler. Araştırma sonuçlarına göre okulun öğrenci ve öğretmenler tarafından olumlu algılandığı görülmektedir. Bu araştırma sonuçlarına benzer olarak Saban (2008) çalışmasında katılımcılar okulu dayanışma ve sevgi mekânı olarak görüp; en çok “aile”, “ev” ve “yuva” gibi metaforları kullanarak okul kavramı konusundaki düşüncelerini dile getirmişlerdir. Aydoğdu (2008) ilköğretim okullarında öğrenci ve öğretmenlerin sahip oldukları okul algıları ile ideal okul algılarının metaforlar yardımıyla analizi çalışmasında öğrencilerin, okul için en çok güven veren mekân olarak “ev/aile” metaforunu tercih ettiklerini, Demir (2007) öğrencilerin okulu sevgi ve destek ortamı ve bakım yeri görebilir, “ebeveyn”, “yuva”, “aile” ve “ev” metaforlarıyla algılayarak tanımladığını, Balcı (1999) ise öğrenci, öğretmen ve velilerin bakım yeri olarak okul kategorisi altında en çok “ev/aile” metaforlarını kullandıklarını ortaya koymuştur. Bu çalışmada öğretmenler okulu, öğrencilerin gelişimini destekleyen, hayata hazırlayan, bireylere özgü sonuçlar doğuran ve öğrencinin şekillendirilmeye çalışıldığı bir yer olarak değerlendirmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu Aydoğdu’nun (2008) çalışmasıyla benzerlik göstermiştir. Aydoğdu’nun (2008) çalışmasında öğretmenler okulu şekillendirici bir ortam olarak görmüşler, öğrenciler ise okulu sosyal ve eğlenceli bir yer olarak nitelendirmişlerdir.

Öğrencilerin yaklaşık yüzde otuz biri okulu sıkıcı, disiplinli, özgürlüğü kısıtlayıcı, zorunlu geline, ders saatlerinin çok olduğu bir yer olarak olumsuz şekilde değerlendirmiştir. Bu çalışmanın olumsuz okul temasında en çok “hapishane” metaforu kullanılmıştır. Katılımcı öğrencilerin okulu tanımlamada kullandığı “hapishane” metaforu Özar’ın (1999), Mahlios ve Maxson’ın (1998) çalışmalarında, Özdemir ve Akkaya’nın (2013) genel lise öğretmen ve öğrencileriyle yaptığı çalışmada, Mazlum ve Balcı’nın (2018) meslek lisesi öğretmen ve öğrencilerinin katılımıyla yaptığı çalışmada da karşımıza çıkmaktadır. Yapılan araştırmalara göre yıllar

içerisinde öğrencilerin olumsuz okul algılarında çok köklü değişikliklerin meydana gelmediği söylenebilir. Bu durum, kurumların değişime uyum sağlama süreçlerinin hızlı olmadığını düşündürmektedir. Bu çalışmada öğrencilerin belirttikleri “hapishane” metaforunun Cerit (2006) tarafından yapılan çalışmada kullanılmaması bu araştırma bulgusuyla benzerlik göstermemektedir. Alanyazın incelendiğinde dikkat çeken diğer bir sonuç da öğrencilerin okul kademesi arttıkça okula karşı olumsuz tutumlarının da arttığı yönündedir. İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin okulu daha olumlu metaforlarla tanımladığını, okulun koruyucu, güven verici bir yer ve aile olarak algılandığını Balcı (1999), Cerit (2006), Aydoğdu (2008) ve Saban (2008) yaptıkları araştırmalarla göstermişlerdir. Ateş (2016), ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin öğretmen ve okul hakkındaki metaforlarını incelediği araştırmanın bulgularında cinsiyet faktörünün öğrencilerin metafor ifadeleri üzerinde etkili olduğunu, sınıf düzeyinin yükselmesi ile birlikte öğretmen ve okul algılarının olumsuz yönde değiştiğini, okulla ilgili, sevilmeyen ve ceza yeri olarak okul şeklindeki olumsuz algıların büyük oranda ortaokul son sınıf öğrencilerinde görüldüğünü ifade etmektedir. Okulu, büyümenin ve yetişmenin bir ortamı olarak gören çalışmalar da (Aydoğdu, 2008; Balcı, 1999; Çelikten, 2006; Saban, 2004) bulunmaktadır. İlköğretim ikinci kademe yapılan çalışmalar kıyaslandığında okula ilişkin daha fazla olumsuz metafor kullanıldığı tespit edilmiştir. Balcı'nın (1999) çalışmasında, ilköğretim birinci kademe öğrencileri okulu olumlu yorumlarken, ikinci kademe öğrencileri okulu karmaşanın olduğu, düşük kaliteli ve pis bir yer olarak nitelendirmişlerdir. Eğitim yaşantısının ilk yıllarında okula karşı olumlu tutumları olan öğrencilerin, ilerleyen yıllarda okul tutumlarının olumsuz yönde değiştiği görülmektedir. Yapılan bu çalışmada araştırmaya katılan bilişim teknolojileri alanı öğrencileri, okulun özgürlüklerini kısıtladığını, sıkıldıklarını, okulda kendilerini mutlu hissetmediklerini, zorla geldiklerini ve ders saatlerinin fazla olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu 12. sınıf öğrencileridir. Eğitim hayatının büyük bir kısmını tamamlayan bu öğrenciler okula gelmek istemediklerini ifade etmektedirler. Yapılan araştırmalar, okul kademesi arttıkça öğrencilerin okul algılarının olumsuzlaştığını göstermektedir.

4.2. Öneriler

Öğrencilerin çoğunun okul ve öğretmene karşı bariz olumsuz düşünceleri olmamasına rağmen zaman zaman, okulu sıkıcı bulmak, kendini özgür hissetmemek, kurallar ve disiplin olması ve ailevi problemler gibi çeşitli nedenlerle okula karşı olumsuz tutumlarının olduğu gözlenmektedir. Bir kısmı da okulu sevmediğini, sıkıldığını açıkça ifade etmektedir. Öğretmenler ve okul yöneticileri öğrencilere değerli olduklarını hissettirmeli, fiziki ortamlar öğrencilerin ihtiyaçlarına göre hazırlanmalı ve öğrencilerin boş zamanlarını kaliteli bir şekilde geçirecekleri imkânlar sunulmalıdır. Ayrıca sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin düzenlenmesi öğrencilerin okula bağlanmalarını sağlayacaktır (Göldağ, 2019). Araştırmanın yapıldığı okulun büyük bir arazisi olmasına rağmen öğrencilerin rahatlıkla hareket edebilecekleri, kendilerini iyi hissetmelerini sağlayacak bir çevre düzenlemesi olmadığından öncelikle okulun çevre düzenlemesinin yapılması önerilebilir. Eğitim hayatının uzun yıllar süren bir süreç olduğu göz önünde bulundurulduğunda, okulların dört duvar olmaktan çıkarılarak bir yaşam merkezi hâline getirilmesi için çalışmalar yapılabilir. Okula aidiyet duygusu ve öğretmenin empatik davranışları öğrencilerin akademik, sosyal ve psikolojik gelişimleri açısından büyük önem taşımaktadır (Sarı & Özgök, 2014). Güvenli bir okul ortamının hazırlanması, eğitim öğretim faaliyetlerinde güncel teknolojilerin kullanılması, öğrencilerin akademik başarılarının artırılması için çalışmaların yapılması öğrencilerin okula karşı olan tutumlarının olumlu yönde gelişmesine katkı sağlayacaktır (Göldağ, 2019). Okulun sıkıcı olduğunu düşünen öğrenciler için öncelikle rehberlik faaliyetleri yürütülüp ilgi alanları tespit edilerek o alanlarda sosyal, kültürel, spor ve sanat faaliyetleri gerçekleştirilebilir. Öğrencilere kendini ve yeteneklerini geliştirebilecekleri ortamların sunulması onların okul algılarını olumlu yönde etkileyebilir. Öğrencilerin çoğunluğu öğretmeni, çok yönlü, bilgi verici olarak algılamakta öğretmenlerin ise yol gösterici / rehberlik edici olarak algılanması öğrenci-öğretmen arasındaki görüş farkını yansıtmaktadır. Bu durum, öğretmenlerin öğrenci merkezli eğitim yöntemini algısal olarak benimsediklerini, fakat genel olarak uygulamada geleneksel eğitim yöntemini daha çok kullandıklarını düşündürmektedir. Öğrencilerin öğretmeni bilgi aktaran olarak algılamalarının nedeni geleneksel eğitim süreçleri olabilir. Öğretmenler öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkaracak öğrenme ortamlarını hazırlamalı, öğrencilere karşı olumlu tutum sergilemeli, onlarla iyi ilişkiler kurmalı, hoşgörülü davranmalı ve öğrenmeyi eğlenceli hâle getirmelidir (Göldağ, 2019). Öğretim hizmetlerinin kalitesini artırabilmek, nitelikli öğretmenler vasıtasıyla daha hızlı yapılabilir. Bireyleri her yönüyle geliştiren, eleştirel düşünme becerileri kazandırarak öğrencilerin öğrenmelerine yardımcı olan, araştıran ve araştırmaya teşvik ederek bilgiye ulaştıran, ulaşılan bilgiyi kullanma becerisini kazandırabilen öğretmenler yetiştirmek için öğretmen yetiştiren programların gözden geçirilerek yeniden yapılandırılması, mevcut öğretmenlerin de hizmetiçi eğitimlere alınması önerilebilir. Öğrencilerin ve bütün branşlardaki öğretmenlerin okul ve öğretmen algılarını öğrenmek için araştırmalar Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılabilir. Sonuçlar değerlendirilerek eğitim sisteminde uygulamalara yansıtılarak gerekli iyileştirmeler yapılabilir.

Etkili bir okul, birey ve toplumun eğitsel ihtiyaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmeyi kendisine ilke edinen okuldur. Günümüzde artık geleneksel eğitim anlayışı olan öğretmen merkezli ve ezbere dayalı eğitimler, bireyin ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verememektedir. Bunun yerine, birey (öğrenci) merkezli, uygulamaya dönük,

bireyin ilgisini çeken ve yeteneklerine uygun olan, gereksinimlerine cevap veren, bireyin bütün gelişim özelliklerini dikkate alan, araştırmaya ve proje üretmeye dayalı olan öğretim programları önem kazanmıştır (Tatlılıoğlu, 2013). Eğitim öğretim ortamlarının yapılandırılması gerekliliği mevcut okulların sorgulanmasını beraberinde getirdiğinden bu alanda daha fazla araştırmann yapılmasını gerektirmektedir. Her eğitim kademesinde, tüm paydaşların okul ve okulu oluşturan öğeleri nasıl algıladıklarını tespit etmeye yönelik araştırmalar yapılabilir. Okulu öğrenciler için sıkıcı bir ortam olmaktan kurtarmak için onların ihtiyaçları ve beklentileri araştırılmalı, eğitim-öğretim ortamları ve öğretim programları pedagojik açıdan gözden geçirilmeli ve gerekli tedbirler alınmalıdır. Gelecek nesillerin daha iyi bir eğitim almaları için politika yapıcıların eğitimi ele alarak gerekli düzenlemeleri yapmaları bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akpınar, Y. & Altun, A. (2014). Bilgi toplumu okullarında programlama eğitimi gereksinimi. *İlköğretim Online*, 13(1), 1-4.
- Alger, C. L. (2009). Secondary teachers' conceptual metaphors of teaching and learning: Changes over the career span. *Teaching and Teacher Education*, 25(5), 743-751.
- Arslan, M. M. & Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 35(171), 100-108.
- Ateş, Ö. T. (2016). Öğrencilerin öğretmen ve okul metaforları. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 78-93.
- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 10(3), 1293-1322.
- Aydın, İ. S. & Pehlivan, A. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğrenci kavramlarına ilişkin kullandıkları metaforlar. *Turkish Studies*, 5(3), 818-842.
- Aydın, S. & Yalman, S. G. (2013). Öğretmen adaylarının biyoloji kavramına yönelik metaforik algıları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 209-223.
- Aydoğdu, E. (2008). *İlköğretim okullarında öğrenci ve öğretmenlerin sahip oldukları okul algıları ile ideal okul algılarının metaforlar yardımıyla analizi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Ben-Peretz, M., Mendelson, N., & Kron, F. W. (2003). How teachers in different educational context view their roles. *Teaching and Teacher Education*, 19, 277-290.
- Cabı, E. & Ergün, E. (2016). Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı dersinin öğretmen adaylarının eğitimde teknoloji kullanımına yönelik kaygılarına etkisi. *Başkent University Journal of Education*, 3(1), 37-43.
- Cerit, Y. (2006). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin okul kavramıyla ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(3), 669-699.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Cerit, Y. (2010). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(147), 3-13.
- Çelik, F. (2006). Türk eğitim sisteminde hedefler ve hedef belirlemede yeni yönelimler. *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(11), 1-15.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(21), 269-283.
- Danish Ministry of Education and Rambøll. (2012). *OECD review on evaluation and assessment frameworks for improving school outcomes: Update to the country background report for Denmark*. National Agency for Quality and Supervision. www.oecd.org/edu/evaluationpolicy.
- Demir, C. E. (2007). Metaphors as a reflection of middle school students' perception of school: Across cultural analysis. *Educational Research and Evaluation*, 13(2), 89-107.
- Erden, M. (1998). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Alkim.
- Ergün, M. (2009). *Eğitim felsefesi*. Pegem Akademi.
- Gençer, B. G., Gürbulak, N. & Adıgüzel, T. (2014, Şubat 5-7). *Eğitimde yeni bir süreç: Ters-yüz sınıf sistemi*. Uluslararası Öğretmen Eğitimi Konferansı, Dubai.
- Göldağ, B. (2019). Lise öğrencilerinin okul kültürü algıları ve okula yabancılaşmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 813-830. <https://doi.org/10.17679/inuefd.511330>
- Halász, G. (2009). School leadership and leadership development in five Central European countries – synthesis report. In M. Schratz, L. Sláviková, E. Krížková, E. Kecliková, M. Szabó, E. Révész, V. Lašák, A. Hašková, J. Erculj, P. Pecek & G. Halász (Eds.), *The role of school leadership in the improvement of learning* (pp. 185-267). Country Reports and Case Studies of a Central-European Project, Tempus Public Foundation, Budapest.
- Illich, I.D. (2005). *Okulsuz toplum* (M. Özay, Çev.). Şule.
- Inbar, D. E. (1996). The free educational prison: Metaphors and images. *Educational Research*, 38(1), 77-92.
- Kalaycı, H. & Özdemir, M. (2013). Lise öğrencilerinin okul yaşamının niteliğine ilişkin algılarının okul bağlılıkları üzerine etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 293-315.
- Kalyoncu, R. (2012). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının “öğretmenlik” kavramına ilişkin metaforları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 471-484.
- Kart, M. (2016). *Pedagojik formasyon öğrencileri ile eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmen kavramına ilişkin metaforik algıları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Kaya, F., Erdoğan, R. & Çağlayan, Y. (2014). Üstün zekâli ve yetenekli öğrencilerin okul yaşam kaliteleri ve arkadaşlık ilişkilerinin karşılaştırılması. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi*, 4(2), 107-125.

- Leavy, A. M., McSorley, F. A., & Boté, L. A. (2007). An examination of what metaphor construction reveals about the evolution of preservice teachers' beliefs about teaching and learning. *Teaching and Teacher Education, 23*(7), 1217-1233.
- Mahlis, M., & Maxson, M. (1998). Metaphors structures for elementary and secondary preservice teachers' thinking. *International Journal of Educational Research, 29*(3), 227-240. [https://doi.org/10.1016/S0883-0355\(98\)00027-5](https://doi.org/10.1016/S0883-0355(98)00027-5)
- Mazlum, A. A. & Balcı, A. (2018). Meslek lisesi öğretmen ve öğrencilerine göre okul: Bir metafor çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2018*(47), 1-26.
- Nalçacı, A. & Bektaş, F. (2012). Öğretmen adaylarının okul kavramına ilişkin algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13*(1), 239-258.
- OECD. (2013). *Review of evaluation and assessment in education, synergies for better learning, an international perspective on evaluation and assessment*. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264190658-en>
- Ocak, G. & Gündüz, M. (2006). Eğitim fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması. *Sosyal Bilimler Dergisi, 8*(2), 293-310.
- Oflaz, G. (2011, Nisan 27-29). *İlköğretim öğrencilerinin "matematik" ve "matematik öğretmeni" kavramlarına ilişkin metaforik algıları*. 2. Uluslararası Eğitimde Yeni Yönelimler Kongresi, Antalya.
- Ogurlu, Ü., Öpengin, E. & Hızlı, E. (2015). Üstün yetenekli öğrencilerin okul ve öğretmene ilişkin metaforik algıları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2015*(46), 67-83.
- Oktay, S. & Çakır, R. (2013). Teknoloji destekli beyin temelli öğrenmenin öğrencilerin akademik başarıları, hatırlama düzeyleri ve üstbilişsel farkındalık düzeylerine etkisi. *Journal of Turkish Science Education, 10*(3), 3-23.
- Özan, M. B. & Demir, C. (2011). Farklı lise türlerine göre öğretmen ve öğrencilerin okul kültürü metaforu algıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21*(2), 106-126.
- Özar, B. (1999). *A case study on identifying the perceptions of teachers on the present organizational structure and processes of an educational institution through the use of metaphors* [Unpublished doctoral dissertation]. Middle East Technical University.
- Özdemir, M. (2012). Lise öğrencilerinin metaforik okul algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim, 37*(163), 213-224.
- Özdemir, S. & Akkaya, E. (2013). Genel lise öğrenci ve öğretmenlerinin okul ve ideal okul algılarının metafor yoluyla analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 2*(2), 295-322.
- Özden, Y. (2008). *Eğitimde yeni değerler - eğitimde dönüşüm* (6. Baskı). Pegem Akademi.
- Renshaw, C. E., & Taylor, H. A. (2000). The educational effectiveness of computer-based instruction. *Computers and Geosciences, 26*(6), 677-682.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 55*(55), 459-496.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2*(2), 131-155.
- Saban, A., Koçbeker, B. N. & Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 6*(2), 461-522.
- Sarı, M. & Özgök, A. (2014). Ortaokul öğrencilerinde okula aidiyet duygusu ve empatik sınıf atmosferi algısı. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13*(2), 479-492.
- Shewbridge, C., Ehren, M., Santiago, P., & Tamassia, C. (2012). *OECD reviews of evaluation and assessment in education: Luxembourg*. OECD Publishing.
- Specht, W., & Sobanski, F. (2012). *OECD review on evaluation and assessment frameworks for improving school outcomes: Country background report for Austria*. Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur.
- Şad, S. N. & Nalçacı, Ö. İ. (2015). Öğretmen adaylarının eğitimde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmaya ilişkin yeterlilik algıları. *Mersin University Journal of the Faculty of Education, 11*(1), 177-197.
- Tatlıoğlu, K. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin okul başarılarını olumsuz etkileyen nedenlerin belirlenmesine yönelik bir araştırma (Bingöl örneği). *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, 2013*(39), 1-21.
- Toker-Gökçe, A. & Bülbül, T. (2014). Okul bir insan bedenidir: Meslek lisesi öğrencilerinin okul algılarına yönelik bir metafor çalışması. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 4*(1), 63-88.
- Tutkun, Ö. F. & Aksoyalp, Y. (2010). 21. yüzyılda öğretmen yetiştirme eğitim programının boyutları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2010*(24), 361-371.
- Yeşilyaprak, B. (2005) *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Nobel.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., Ünal, A. & Çelik, M. (2011). Öğretmen kavramına ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettiş algılarının analizi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 8*(2), 92-109.

- Yıldızlı, H., Erdol, T. A., Baştuğ, M. & Bayram, K. (2018). Türkiye’de öğretmen kavramı üzerine yapılan metafor araştırmalarına yönelik bir meta-sentez çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 43(193), 1-43.
- Yılmaz, F., Ekinci, D., Abay, L., Geyik, M., Kutat, R. & Yeşil, S. (2015). Eğitim felsefeleri çerçevesinde geleceğin öğretmenleri: Metaforik bir çalışma. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 8(4), 539-563.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

The rapid developments in the field of information and technology have begun to change and affect our social life. This process of change is reflected in the educational life of individuals, they can change their expectations from the school and teacher, as well as affect the perception of these two concepts. It is a changing and developing entity affected by the human environment. If we want to build a developed and civilized society by building the future, we must work to have qualified manpower. Qualified manpower can only be obtained as a result of a good education. Therefore, the importance of the teachers who play an active role in the upbringing of the next generations and the school environments that will support their development is increasing day by day. According to the researches, the use of technology in educational activities affects students' language, thinking and social skills positively. These studies reveal that students follow innovations, think scientifically and logically, gain self-confidence, are not afraid of technology, share information, take risks, and have questioning and creative features. In this case, it is important to have an idea about how students and teachers perceive the school in the field of information technologies, to organize educational environments according to needs, to strengthen and improve education. Even though metaphoric perception studies were conducted on the concepts of school and student in the fields of social sciences, science and mathematics, gifted students, high school students, elementary school teachers and other branches in terms of educational philosophy in the literature, the information technologies teachers and students' perceptions of “school” and “teacher” no study was found. Metaphors were preferred to reveal the perceptions of students and teachers in the field of information technologies related to school and teacher concepts. Arslan and Bayrakçı (2006) states that when metaphors are used for educational purposes, individuals have strong mind maps that can be used to understand and construct their thinking worlds and can be thought of as a modeling tool. Researching metaphoric perceptions is important in revealing teacher roles and students' hypothetical approaches (Ben-Peretz et al., 2003). Therefore, one of the ways to detect perceptions is metaphors. Metaphors are tools to reveal even positive or negative emotions that individuals may be afraid to say. Researchers, Inbar (1996), Balcı (1999), Demir (2007), Saban (2008) metaphor, students and teachers who are one of the important elements of the school in the process of education and the perception of perceptions about the concept of school as a powerful tool. In this respect, Demir (2007) believes that if the metaphors used by students and teachers, who are important actors of the school, are analyzed, how they perceive the school can be better understood. This study was needed for the purpose of organizing and developing educational and training environments. This research is a qualitative study in which the mental images of students and teachers in the field of information technologies on the concepts of “school” and “teacher” are analyzed with the help of metaphor.

2. Method

This study aims to determine the perceptions of teachers and students in the field of information Technologies with the help of “teacher” and “school metaphors”. The study was designed in the qualitative research model and the phenomenology (phenomenology) pattern was preferred among the qualitative research methods. Yıldırım and Şimşek (2016) stated that; events, experiences, perceptions, orientations, concepts and situations. Data were collected through metaphors, one of the qualitative data collection tools. Metaphor (metaphor) is the explanation of a concept, phenomenon or event by simulating another concept, phenomenon or event (Oxford et al., 1998, as cited in Aydoğdu, 2008).

In the analysis of the research data, descriptive analysis method was used to determine an existing situation. According to Yıldırım and Şimşek (2016), the data included in this approach are summarized and interpreted according to predetermined themes. In the descriptive analysis method, direct quotations should be frequently used in order to reflect the thoughts of the interviewed or observed individuals in a striking manner.

3. Findings, Discussion and Results

In this study, it is aimed to reveal the perceptions of information technology teachers and high school students about the concept of school and teacher with the help of metaphors. For this purpose, in this study conducted with a study group consisting of 52 teachers (7 teachers and 45 students), the metaphors produced about the concept of the teacher were collected under 5 themes, the metaphors produced by the students about the concept of the school were gathered under 3 themes and the metaphors specified by the teachers were collected under 1 theme. The results of the research are as follows; In the studies conducted by Aydın and Pehlivan (2010), Saban et al. (2007), it was determined that prospective teachers were perceived by teachers as information transfer and information providers. The findings of the study showed that the information technologies teachers' perceptions of teachers differed, whereas the participants in this study coincide with the perceptions of the teachers. In this

sense, considering that pre-service teachers are still students, it can be concluded that their perceptions of teaching may change after gaining professional experience, and the trainees' education in these studies may be traditional or their learning experiences from the past are more dominant than the education they receive. The results of the studies suggest that pre-service teachers do not change their pre-university education experience unless they are shown to be opposed to pre-university education experiences and educational approaches (Leavy et al., p. 1219). Richardson (1996) states that experiences in school years may be more effective in teacher beliefs than teacher education (as cited in Alger, 2009, p. 743). Saban (2004, p. 149) shares the parallel opinion with this judgment. In the literature, the results of the studies aimed at revealing the perceptions of the prospective teachers about learning, teaching and school cases indicate that teacher training policies should be reviewed and perceptions and attitudes do not change easily. It is seen that this change is not very effective in educational activities. Because, considering the fact that education is organized as a process of transferring information to students, it is not surprising that the perception that the teacher, who is one of the critical elements of this process, is an information source and distributor, is developed (Cerit, 2008). The fact that the majority of information technologies teachers perceive the teacher as a guide / guide shows some similarity with Kalyoncu's study (2012) with prospective visual arts teacher candidates. In the Kart (2016) study, the fact that the breeder and guiding category is in the first place is similar to the perceptions of the teachers participating in this study, it differs from the students' perceptions.

Some 11.53% of the students evaluated teachers in the unintelligible category and made an assessment that the teachers did not understand the students, did not give them the right, they were only concerned with telling lectures and taking notes, behaving badly and punishing the students. The study groups were prospective teachers and students in the researches as a repulsive / unwanted entity (thorn, dictator, executioner), frustration and difficulty (infectious disease, worthless stamp, prostitute), expression of despair (despair, unemployed, poor), file of life. teacher (explosive bomb, fire, steam trailer), an entity that needs to be corrected (chock), a bad person (monster, ruthless, grim reaper), oppressor and commander (queen bee, guard, homemaker), selfish person (smug) , egoist, selfish) such as the presence of negative themes (Star et al., 2018, p. 35). In the studies found in the literature and in this study, the negative perceptions of the students towards the teacher suggest that teachers should review their behaviors and make investigations in this sense. Because a teacher with negative personality and professional characteristics can lead to failure of the student and away from the educational environment (Erden, 1998). As it is known, not every person has the same learning experience and expectations, and not all teachers have the same approach. Problems may occur when student expectations and teacher attitudes do not match. The students' bad experiences affect their perceptions of teachers.

When the findings are evaluated, it is seen that the majority (62.2%) of the students in the field of information technology have positive opinions towards the school. Most home / home metaphors produced. When the school metaphors of teachers and students are examined, the school prepares students for life, learns all kinds of information, has the ability to make friends and expand the social environment, offers a friendly and warm environment, is present at every stage of our lives, has acquired profession, has united, guided, rules and solidarity. as an environment. The reason why the teachers who participated in the study evaluated the school in the theme of life and the majority of the students adopted the school as a home / kindergarten may be because the research was conducted in a secondary and higher education institution providing vocational and technical education. Teachers and students spend most of their time at school due to the excess of class hours. According to the results of the research, it is seen that the school is perceived positively by students and teachers. Similar to the results of this research, Saban (2008) stated that participants considered the school as a place of solidarity and love; most of them expressed their thoughts about the concept of school by using metaphors such as "family" and "home".

In this study, teachers evaluated the school as a place that supports the development of the students, prepares them for life, produces individual results and tries to shape the students. This finding of the study was similar to Aydoğdu (2008) study. In the study of Aydoğdu (2008), teachers saw the school as a shaping environment, and students described the school as a social and entertaining place.

31.1% of the students negatively evaluated the school as a boring, disciplined, restricting freedom, compulsory and having a lot of hours. In this study, "prison" metaphor was mostly used in negative school theme. Özar (1999), Mahlios and Maxson (1998) also present the metaphor of "prison" used by the participant students in defining the school. The fact that the "prison" metaphor stated by the students in this study was not used in the study conducted by Cerit (2006) does not show similarity with this research finding. Another noteworthy result of this study is that students' negative attitudes towards school increase as the school level increases. Balcı (1999), Cerit (2006), Aydoğdu (2008) and Saban (2008) showed that primary school students define the school with more positive metaphors and that the school is perceived as a protective, reassuring place and family. There are also studies that see the school as an environment of growth and upbringing (Aydoğdu 2008; Balcı 1999; Çelikten, 2006; Saban, 2004;). When the studies in the second stage of primary education were compared,

it was found that more negative metaphors were used for school. In the study of Balcı (1999), the first grade students interpreted the school positively, while the second grade students described the school as a low quality and dirty place with confusion. In Mahlios and Maxson (1998), some of the participants described their secondary school experiences with the af prison ”metaphor, but also considered secondary school teachers as authoritarian. Students who are dying to go to school in the first years of their education life turn into students who want to get out of school as soon as possible. In this study, students in the field of information technologies stated that their freedom was restricted, they were bored from school, they did not feel happy at school, they came by force and they had more hours. The majority of the students participating in the study are 12th grade students. These students, who have completed most of their education, are tired of coming to school. The researches show that as school level increases, school perceptions of students become negative. In order to save the school from being a boring environment for students, their needs and expectations should be researched, educational environments and curriculum should be reviewed pedagogically and necessary measures should be taken. In order for future generations to get a better education, it is a necessity for policy makers to handle the education and make the necessary arrangements.

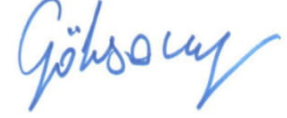
Although most of the students do not have obvious negative thoughts about school and teacher, they are reluctant to come to school from time to time. Some also state that they do not like school and are bored. Considering that education is a long-term process, it can be suggested that schools should be turned into a living center by being removed from four walls. Although the school where the research is conducted has a large area, there is no environment regulation in which the students can move easily and make them feel good. For this reason, the school can be transformed into a place where social, cultural, sports and art activities take place and in which students develop themselves and their talents by avoiding being a limited living space where information is transferred to a certain group of students.

Improving the quality of education and training services can be done faster through qualified teachers. Teachers who develop individuals in every aspect, gain critical thinking skills, help students learn, research and encourage them to reach research, and gain the ability to use the information obtained can prepare students for the future. In this respect, it may be suggested to revise the programs that train teachers. Researches can be conducted by the Ministry of National Education in order to learn the school and teacher perceptions of teachers in all branches. Necessary improvements can be made by reflecting the results in the education system by evaluating the results. On the other hand, in-service training activities can be diversified to help educated teachers develop themselves by following technological developments.

The necessity of structuring education and training environments necessitates the questioning of the existing schools and requires further research in this field. In every education level; research can be conducted to determine how all stakeholders perceive the school and the elements that make up the school.

ETİK BEYANNAME

Bu çalışmanın araştırma ve yazım sürecinde araştırmacı / araştırmacılar tarafından bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, farklı eserlerden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, araştırmanın tamamının veya bir kısmının farklı bir akademik yayın platformuna yayımlanmak üzere gönderilmediğini, belirtilen konularda araştırmanın yazarının / yazarlarının bilgi sahibi olduğunu ve gerekli kurallara uyulduğunu beyan ederim. 01/10/2020

Süleyman GÖKSOY